DISKMASKINEN

Josephine Cochrane var en förmögen amerikansk kvinna, och hon och hennes man hade ofta gäster hemma. Men när tjänstefolket skadade den fina gamla servisen när de diskade blev hon arg och började diska själv. Det tog så mycket tid och var så tråkigt att Josephine Cochrane bestämde sig för att uppfinna en maskin som kunde diska åt henne.

Hon var inte den första att försöka. Redan 1850 hade amerikanen Joel Houghton tagit patent på en handvevad diskmaskin i trä, men den fungerade inte särskilt bra. Den svenska lantbruksdirektören Carl Hultenberg och smeden Carl Engelholm tillverkade en handvevad diskmaskin runt 1860. Maskinen var krånglig att använda eftersom det tog alltför lång tid att sätta fast disken i den.

Det nya med Cochranes diskmaskin var att den bestod av en trumma med trådställningar som höll disken på plats. Med hjälp av en pump sprutades hett vatten med diskmedel upp och spolade disken under tryck. Det var just idén att spruta in hett vatten under tryck som gjorde att hennes diskmaskin fungerade bättre än de tidigare. Dagens diskmaskiner fungerar enligt samma princip.

Josephine Cochranes man dog skuldsatt och hon var tvungen att börja marknadsföra sin uppfinning för att klara sin ekonomi. Att ensam gå igenom den stora lobbyn i Sherman House Hotel i Chicago var nästan det svåraste hon gjort. »Innan dess hade jag aldrig varit någonstans utan min man eller min far. Varje gång jag tog ett steg trodde jag att jag skulle svimma, men det gjorde jag inte. Som belöning fick jag en beställning på en diskmaskin värd 800 dollar», berättade hon senare.

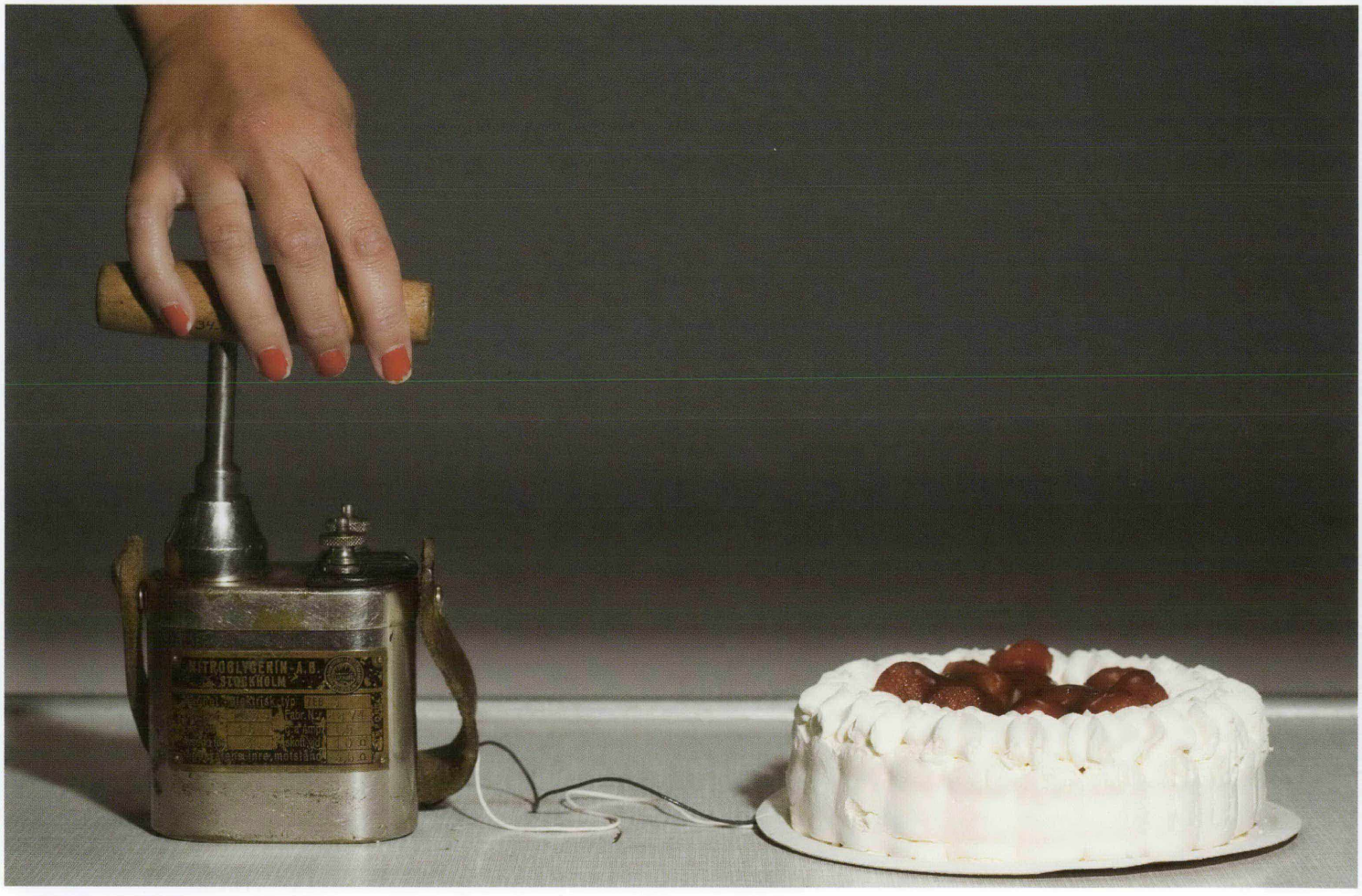
Hon fick sitt första patent 1886, och hennes diskmaskin vann pris på Chicago Columbian World Fair 1892–93. De första kunderna var stora restauranger och hotell. Dessa första automatiska diskmaskiner klarade av att diska 240 tallrikar på två minuter! Efter hennes död köptes företaget Cochran's Crescent Washing Machine Company upp av det amerikanska företaget Hobart, som senare blev KitchenAid och som nu har blivit Whirlpool Corporation.

Sedan dess har diskmaskinerna förbättrats och blivit mer energisnåla, hållbara och tysta. De första elektriska diskmaskinerna som liknar dagens började tillverkas 1929, men slog igenom i USA och Europa först efter andra världskriget. För mindre kök lanserades särskilda bänkdiskmaskiner, där det var disken som roterade istället för vattenspridaren.

Idag ligger fokus på att utveckla diskmaskiner som ger flexibilitet, till exempel när användaren ska plocka in i maskinen eller bestämma hur snabbt den ska diska. Det är också viktigt med tystare och mer energieffektiva diskmaskiner. Numera går det åt mindre energi och vatten när man diskar i maskin än för hand.

I framtiden kommer också diskmaskinerna, precis som andra vitvaror, att kunna kopplas till smarta energinät. De kan då känna av när belastningen på elnätet är låg, och automatiskt välja att diska under den tiden.

Detalj av handdriven diskmaskin, ur Tekniska museets samlingar. Maskinen är tillverkad av lantbruksdirektören Carl Hultenberg, med hjälp av gårdssmeden Carl Engelholm omkring 1860, för att underlätta arbetet med disken i det stora hushållet på Borgholms kungsgård, som Hultenberg arrenderade. Diskmaskinen uppskattades dock inte i köket, eftersom det tog lång tid att sätta fast tallrikar och glas på klämmorna i maskinen.



En tändapparat ger en impuls till sprängämnet och får det att explodera. Tändapparaten på bilden är tillverkad 1938 av Nitroglycerin AB, företaget som Immanuel och Alfred Nobel grundade 1864. Den ingår i Tekniska museets samlingar och används här i fredligt syfte.